

СТАНОВИЩЕ

от проф. дфн Вася Николова Велинова

член на научно жури по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“

по проф. направление 2.2.История и археология,

обявен в ДВ бр. 51 от 27.06.2017 г.

с единствен кандидат гл. ас. д-р Албена Здравкова Миланова

Гл. ас. д-р Албена Миланова е дългогодишен член на научно-изследователския екип на ЦСВП „Иван Дуйчев“ и научното ѝ и кариерно развитие са тясно свързани с тази институция. В конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ гл. ас. Миланова участва с една монография, двадесет и пет студии на български и френски, публикувани в специализирани научни издания у нас и в чужбина, както и в тематични сборници и сборници с материали от конгреси и конференции. Приложила е и каталог от изложба. Три от студиите са под печат, част от статиите са в реферирани и индексирани български и чужди периодични издания, няколко са в съавторство.

Всеки, който следи научната продукция на гл. ас. Миланова, познава както научните ѝ интереси, така и прецизната ѝ и задълбочена работа над научните проблеми, с които я сблъсква практиката. Кандидатката има висше историческо образование, но е специализирала и в областта на археологията, и в областта на история на изкуството, което ѝ дава възможност да си изработи комплексна научна методология, разчитаща както на теренни проучвания, така и на осмислянето на резултатите от тях в широк историко-културен контекст. Това прави разработките оригинални като методика и приноси като резултати. Авторката е разпределила много удачно статиите си в две основни тематични полета – първото е урбанистика и селищна структура по българските земи през Средновековието, второто е каменна пластика и свързаните с нея проблеми на стилистика, генериране на мотиви, репертоар и неговата дистрибуция както по региони, така и хронологически. Убедено може да се каже, че и двете полета са слабо разработени в българската историческа наука и дори самото поставяне на определени научни проблеми и

предлагането на методика за разрешаването им е основание за висок хоризонт на очакване по отношение резултатите от научната дейност на гл. ас. Миланова.

С основание може да се твърди, че авторката не разочарова своята аудитория. Приносни и оригинални като подход и избор на проблематика са както монографията ѝ със заглавие *Българско средновековие в образи. Т. I. Зооморфна каменна пластика от VIII до XIV век. София, 2017*, така и серията от още 11 статии на български и френски език, които в аналитичен и компаративен план представят редица артефакти, образци на тази луксозна художествено-занаятчийска дейност, каквато е каменната пластика, и която само по изключение присъства в изследвания на българската историческа наука. Убедителни са прецизиранията на датировки на редица паметници, направени на базата на широк кръг от паралели от целия ареал на византийския свят и съобразно общите тенденции в развитието на византийската скулптура: датировка в края на X – началото на XI век на серията старозагорски плочи и капители; нова датировка за плочите от амвон от Созопол в началото на XII век (датирани преди към Първото българско царство – VIII–IX или IX–X в.); уточняване на датировка в края на третото или четвъртото десетилетие на VI век за трите фрагментирани капители с палметни канделабри от Варна.

В теоретичен план приносна е идеята на авторката пластичните паметници да се разглеждат винаги в техния социален, икономически и политически контекст. Друг важен и иновативен момент е, че скулптираните паметници за първи път в нашата историография са разгледани в нов ракурс – като инструменти за политическа и социална пропаганда, освен като проява на определени вкусове, овладяване на техники, подбор на мотиви и композиции. Това модерно контекстуализиране несъмнено е резултат първо от солидната теоретична подготовка на кандидатката, второ от несъмнено отличната ѝ библиографска информираност и трето – от стремежа да се придържа към модерните и апробирани в световен план методологии на една по-адекватна и концептуална археология, търсеща не само исторически контекст, но и семантика и функция на отделния артефакт.

Монографията на гл. ас. Албена Миланова ни представя завършен репертоар на паметници с един тип мотиви – събрани са 43 архитектурни детайла със зооморфни

мотиви. Те са разгледани в няколко аспекта: първият може да бъде определен като описателен и с акцент върху технологията на това специфично средновековно изкуство, защото са проследени в продължение на осем века, в хронологически план, промените и константите в избора на мотивите, принципите на тяхното организиране в декоративни композиции, връзката им с архитектурните детайли, които са украсявали, стилистичната еволюция, използваните техники и материали, центровете на производство. Но авторката не се е ограничила само до това първо ниво „на прочит“ на събрания от нея материал, а прави един успешен, според мен, опит да го представи като предметен израз на въображаемия свят на средновековния човек и на мисловните стереотипи на социума; като носител на закодирани политически идеи за власт и като органична част от архитектурното пространство, в което тя е намирала своята реализация. Разграничаването на отношението към каменната пластика и нейните функции през езическия и християнския периоди също е важен принос в разбирането на моментите на преход през втората половина на IX и началото на X в., а също така и за етапите на изработването на определени политически идеи. И тези изводи са приложими и към други сфери на средновековната култура.

Иновативна методология и приносни моменти откриваме и в другата група статии – посветените на урбанистиката и селищната структура, където работите се отличават и с фокусиране върху иновативна проблематика, като тази за комфорта на живот на средновековния българин от IX до XIV век. Събраните данни за селищната и домашната среда не са разглеждани в традиционния дух на изучаване на материалната култура на града и селото и са интерпретирани в модерния историографски ракурс за изследване на манталитета и представите на средновековния човек.

Приложената справка за цитиранията показва, че трудовете на Албена Миланова са добре познати и у нас, и зад граница. Избраните от нея научни проблеми и постигнатите при разрешаването им резултати са оценени от редица утвърдени специалисти не само в областта на българската средновековна история и археология, но и в областта на историята на Византия и нейната селищна система и урбанистика.

Тъй като гл. ас. д-р Миланова е кандидат в конкурс за академичната длъжност „доцент“, бих искала като ръководител на звеното, в което тя работи, да представя и нейната преподавателска работа. Тя е съсредоточена главно в Историческия факултет на СУ и се реализира както в програмите на ОКС „Магистър“, така и в програмите на ОКС „Бакалавър“. Освен традиционните за бакалаври курсове по история на Византия и на средновековна България, гл. ас. Миланова разработва редица специализирани курсове, свързани с нейните основни научни интереси – бита на средновековния човек, селища и селищни системи, византийско изкуство и пр. Тя е един от малкото преподаватели, който има лекции и в системата на „Еразъм“ и провежда занятията си и на английски език, още едно поредно свидетелство за нейната квалификация и педагогическа подготовка.

Гл. ас. Миланова участва в редица научни проекти с национално и международно участие. И там работата ѝ е задълбочена и прецизна, тя притежава организационни умения и умения за работа в екип, което е основна предпоставка за успехите ѝ. В момента тя организира тристранен българо-френско-канадски междууниверситетски договор, който ще позволи през следващата година да стартира нов научно-изследователски международен проект, чийто координатор ще бъде ЦСВП, респ. и СУ „Св. Климент Охридски“.

Албена Миланова има много добър опит и в популяризирането на историческото знание. Подготвената от нея (заедно с Методи Златков) изложба, посветена на 1000-годишнината от кончината на цар Самуил беше посрещната с голям интерес, показана беше в редица български регионални исторически музеи, а също така и в Парламента на Р България, в Посолствата ни в Рим и в Черна гора, което също е висок атестат за нейната работа. Изложбата бе придружена от каталог на български и английски език, който придава още по-голям научен авторитет на целия проект.

Като имам предвид безспорните научни приноси на кандидатката в конкурса, нейния отличен педагогически опит и представената за конкурса документация, предлагам на уважаемото научно жури убедено да гласува за избирането на гл. ас. д-р Албена Миланова за академичната длъжност „доцент“.

14.11.2017 г.

Проф. дфн Вася Велинова